

Vissa åtgärder för stärkt återvändandeverksamhet och utlänningskontroll (SOU 2024:80) - remissvar från Tranås kommun

Sveriges kommuner äger frågor om beslut om bistånd och socialt stöd i olika grad och syfte. Dels kan det vara i form av tillfälligt direkt ekonomiskt stöd eller en insats som stöd. Framgångsfaktorer i den processen bygger ofta på en god samverkan mellan statliga, regionala och kommunala instanser. Det är därför angeläget att samverkan mellan dessa instanser fungerar väl och utan att lagar och förordningar sätter hinder i arbetet om att skapa förutsättningar för varje enskild individprocess mot självständighet och egenförsörjning. Angeläget för individerna som på något sätt uppbär stöd av kommunerna. Angeläget för berörda medarbetare inom såväl stat och kommun att kunna utföra sitt uppdrag när det gäller samverkan med varandra. Och inte minst, angeläget för kommunerna att ha kontroll på genomströmningen av individer som uppbär någon form av stöd. Det för att kunna säkerställa en rättssäkerhet för varje individ i processer om bistånd och stöd. Men också utifrån möjligheter att ha kontroll på kommunens ekonomi. Utifrån detta har Tranås kommun valt att belysa delen om *olika uppgiftsskyldighet*.

Utredningen föreslår bland annat att en rad statliga instanser såsom Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ska ha uppgiftsskyldighet. Kommunala och regionala instanser såsom hälso- och sjukvården, skolan och socialtjänsten anses inte kunna ha det på grund av sina uppdrag.

Problematiken med den här uppdelningen är att samtliga av ovan nämnda instanser i många fall är inkopplade kring individers process mot självständighet och egenförsörjning. Något som kommunerna arbetar hårt med och som många gånger är avgörande för både kommunens ekonomi men också individen som bor och verkar i kommunen. Och som oftast står kommunerna som central part i samverkan kring individen. Att en del av dessa instanser inte har uppgiftsskyldighet medan andra har det kan skapa stora motsättningar i individens process och för den profession som är ålagd att arbeta för individens självständighet och egenförsörjning.

Exempelvis ställer kommunerna krav på individer som ansöker om ekonomiskt bistånd att individen också ska vara inskriven på Arbetsförmedlingen. Ett annat

exempel är kommunernas samarbete med Försäkringskassan där kommunernas arbete med enskilda individer som står långt ifrån arbete, ska flyttas över från tillfälligt ekonomiskt bistånd till ett mer stadigvarande ersättning från staten. I båda exemplen skulle olika uppgiftsskyldighet skapa hinder i processen.

Olika uppgiftsskyldighet mellan viktiga instanser i det svenska välfärdssystemet riskerar att få en felaktig riktning på stödprocessen kring individen och att inte arbetet går att utföra i den mån det är tänkt. Resultatet riskerar att bli likt en undermålig integration där individerna hamnar mellan olika regelverk och stannar därmed upp i sin utvecklingsprocess. Samtidigt som vistelsen i Sverige kan bli lång utan att kunna ta del av det utbud av stöd som det svenska samhället erbjuder. Det i sin tur ökar riskerna att ge kommunerna ökade kostnader för olika typer av socialt stöd.

Olika uppgiftsskyldighet riskerar också att ge att samtliga nämnda instanser inte kommer att kunna utöva sina uppdrag fullt ut. Att ha kännedom om olaglig vistelse i Sverige kan ställa orimliga krav på handläggaren som i alla andra situationer har skyldighet att anmäla misstanke om brott. Därmed ökar också svårigheterna för berörda arbetsgivare att upprätthålla en god arbetsmiljö och skäliga anställningsförhållanden.

Som utredaren påpekar så har redan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan på olika sätt lagstiftning som går väl ihop med den föreslagna uppgiftsskyldigheten. Ett uteslutande av socialtjänsten i lagstiftningen kan skapa oreda i det kommunala migrationsuppdraget vilket ofta återfinns i socialtjänsten. Förslag till ändring i utredningen är därför att socialtjänsten också ingår bland de instanser som föreslås lyda under uppgiftsskyldigheten. Det för att utesluta att kommunerna och i synnerhet socialtjänsten, skjuts in på ett sidospår gentemot samverkande instanser och därmed också utgör förvaring av individer som inte har rätt att vistas eller än mindre arbeta i Sverige.

Syftet med förslaget om att socialtjänsten ska lyda under uppgiftsskyldigheten är således:

- Att minska risken för att hinder uppstår i samverkan mellan kommun, stat och region kring individer som står i någon form av stödbehov.
- Att motverka att kommunerna genom undantag ställs ensamma i arbetet med individer som söker stöd hos kommunerna men inte har rätt att vistas eller arbeta i Sverige.
- Att minska riskerna för att kraven på handläggare ökar i förhållande till att arbeta med individer som inte har rätt till att vistas och arbeta i Sverige.

- Att minska riskerna för att Sveriges kommuner får kraftigt ökade kostnader kring målgruppen.

Att föreslå att även handläggare inom socialtjänsten ska lämna ut uppgifter på de individer som vistas utan tillstånd i Sverige kommer naturligtvis att väcka motreaktioner. Men i den här frågan så behöver diskussionen ske på en högre nivå där väldigt många aspekter tas i beaktande. Inte minst det samhällssystem som sedan många år fungerar som det vi kallar för välfärd. Ett samhällssystem som ska fungera som en stödprocess för den enskilde individen med ett syfte; att *inte* behöva samhälleligt stöd. Den processen ska dessutom fungera mellan olika instanser i samverkan. Om dessa instanser inte kan kommunicera på grund av lagstyrning så förhindrar det en process framåt för individerna. Det hindrar då också 290 kommuner som är processägare att komma framåt i arbetet. Vilket i sin tur ger en halt i utvecklingen av hela Sverige och utvecklingen av arbetet som ska minska utanförskap och som ska ge fler individer förutsättningar för en ökad självständighet i sitt liv.

Mats Holmstedt (M)
Kommunstyrelsens ordförande